

TUJE PESMI V SLOVENSKI BESEDI

Iz beloruske ljubezenske lirike

Rozka
Štefanova

Beloruska ljubezenska lirika se je — tako kot vsa umetna lirika v tem jeziku — razvila pozno, šele v dobi evropske nove romantike, in to pod močnim vplivom ljudske poezije. Ta je s svojim snovnim in motivnim bogastvom že v prvi polovici 19. stoletja zbudila zanimanje poljskih romantikov, rojenih na beloruskem etničnem ozemlju, in iz tega kroga je izšla tudi prva zbirka beloruske ljudske poezije — *Kmečke*

pesmi iznad Nemna in Dvine —, natisnjena v letih 1837—46 v Vilnu, tedanjem kulturnem središču Belorusov. Zgodovinska usoda Belorusije je bila namreč tesno povezana z Litvo in s Poljsko. Kot del nekdanje Kijevske države je po tatarskem navalu v 13. stoletju prišla v sklop Velike kneževine Litve, v naslednjem stoletju pa kod del Litve v unijo s Poljsko. Beloruščina, ki je v kulturno manj razviti, še v 14. stoletju poganski Litvi postala njen uradni jezik, je ta svoj položaj obdržala tudi poslej. Starim beloruskim literarnim spomenikom so se še pred nastopom reformacije pridružile prve tiskane knjige — 1517 psalter, 1520 svetopisemski stari zakon —, namenjene laičnemu branju. Reformacija pa je tu za razvoj domačega knjižnega jezika storila manj kot pri drugih narodih, ker je belorusko plemstvo, ki se je oprijelo nove vere, že začelo prehajati v območje poljske kulture. Beloruščina se je kot uradni jezik Litve začela umikati latinščini in poljščini, konec 17. stoletja pa jo je poljska državna skupščina sploh prepovedala v uradnih dokumentih, na javnih mestih in v tisku. Njen položaj se ni spremenil niti po propadu poljske države konec 18. stoletja, ko je bila Belorusija priključena ruskemu carstvu — nasilni polonizaciji je sledila nasilna rusifikacija. Še v prvi polovici 19. stoletja, ko so drugi slovanski narodi že ustvarjali velike pesniške umetnine, je beloruska poezija ostajala v rokopisih in anonimna; romantika se je tu omejevala samo na etnografsko področje.

Sčasoma pa je zanimanje za belorusko folkloro le začelo prehajati v zavest o posebni beloruski narodnosti; izpod plasti poljske kulture se je polagoma prebijal na površje beloruski pisмени jezik. Vendar je bila še vse 19. stoletje za to ozemlje na križišču slovanskih vplivov, kakor ga večkrat imenujejo, značilna dvo- ali celo trojezičnost piscev.

Leta 1846 je v poljskem literarnem krogu v Vilnu, skrit pod poljskim naslovom, izšel beloruski operni libreto, ki mu je v petdesetih letih, ko je caristični pritisk začasno nekoliko popustil, sledilo več beloruskih pesnitev — del, ki jih imajo za nekakšen manifest beloruske književnosti. Njihov avtor, *Vincent Dunin — Marcinkovič*, sprva poljski pesnik, je z njimi dokazal, da je tudi beloruski jezik primeren za estetsko oblikovanje. V poljskih in ruskih literarnih revijah je bilo pozneje objavljenih nekaj posameznih lirskih pesmi, prvi pesniški zbirki pa sta izšli šele v devetdesetih letih v poljskih založbah v tujini, v tedaj avstrijskem Krakovu in pruskem Poznaju. Izdal ju je *Francišak Baguševič*, ki je spočetka pesnil v ukrajiniščini, nato pa postal osrednja osebnost beloruske literarne dejavnosti v Vilnu; z zbirkama je želel ob likih ljudskih godcev — dudarja in goslača — buditi narodno zavest med beloruskim kmečkim prebivalstvom. Ljudski simbol za pesništvo je uporabil v svoji prvi pesniški zbirki *Pastirska piščal* (1908) tudi najpomembnejši lirik začetka 20. stoletja — *Janka Kupala* (pravo ime Ivan Lucevič, 1882—1942). Z njim se je začela nova doba v razvoju beloruske književnosti, ki jo je omogočilo popuščanje političnega pritiska po revoluciji 1905. V Minsku, kasnejši prestolnici Beloruske sovjetske socialistične republike, je začel izhajati prvi beloruski družbeno-literarni časopis *Naša niva* (1906—1915), stoletja zatiranemu narodu se je z legalnim tiskom odprla možnost, da dohitijo zamujeno.

Kako nagla in intenzivna je bila rast beloruske poezije v 20. stoletju, nam dokazuje tudi zbirka ljubezenske lirike, ki je pod naslovom *Zorka Venera* (Zvezda Venera) izšla leta 1972 v Minsku. V njej je kakih sto pesniških imen najrazličnejših pesniških tokov in slogov. Za našo predstavitev smo jih izbrali sedem, predvsem iz starejšega obdobja.

JANKA KUPALA (1882—1942)

GENACVALE Sneg se béli na višinah,
 na gorah, vrh strme skale,
 cvetje cvête po dolinah —
 v soncu cvête Genacvale.

Rad prebival sem v Chaltubu,
 v upapolni, topli sali,
 rad, oh, rad, ker v mislih ljubil
 tam sem tebe, Genacvale.